Interreg

Spolufinancovaný EURÓPSKOU ÚNIOU

Poľsko – Slovensko

Cestou dreva – pamiatkami drevenej architektúry a prírodného dedičstva vo Wisle a Ružomberku

ISBN 978-80-570-7330-7
9 788057 073307

Projekt Cestou dreva – pamiatkami drevenej architektúry a prírodného dedičstva vo Visle a Ružomberku je otvorenou pozvánkou pre každého, kto chce objavovať, spoznávať a inšpirovať sa príbehmi regiónov, kde sa tradícia stretáva s inováciou, pohostinnosťou s profesionalitou a kde spoločná práca prináša úžitok všetkým.

Vydajte sa teda cestou dreva, na ktorej sa zoznámite s objektami, expozíciami a prírodnými, kultúrno-historickými či turistickými jedinečnosťami nielen Ružomberka či Visly, ale i širšieho slovensko-poľského pohraničia!

Názov projektu:	Cestou dreva – pamiatkami drevenej architektúry a prírodného dedičstva vo Wisle a Ružomberku
Číslo projektu:	PLSK.03.01-IP.01-0004/23
Partneri:	Mesto Ružomberok / hlavný partner
	Gmina Visla / partner projektu 1
Obdobie realizácie:	1.10.2024 – 30.04.2026
Kľúčové investície:	
Mesto Ružomberok:	Realizácia mobiliáru v lokalite svetového dedičstva UNESCO Vlkolínec (výmena verejného osvetlenia, osadenie lavičiek, cyklostojanov, smetných košov, vitrín, prvkov informačného systému a realizáciespevnených povrchov)
Gmina Visla:	Výstavba chodníka pre peších a cyklistov vo Visle pozdĺž potoka Wisełka smerom do údolia Czarneho a k Czernianskemu jazeru s mostom pre peších a cyklistov cez rieku Mała Wisła (III. etapa v dĺžke 1084 m)

Projekt bol schválený 19.6.2024 rozhodnutím Monitorovacieho výboru č. 17/2024.

Výhradnú zodpovednosť za obsah tejto publikácie nesú jej autori a nedá sa stotožniť s oficiálnym stanoviskom Európskej únie.

Projekt je spolufinancovaný Európskou úniou v rámci programu Interreg Poľsko – Slovensko 2021-2027.

Projekt je spolufinancovaný zo štátneho rozpočtu Slovenskej republiky.

Informácie o programe Interreg Poľsko – Slovensko 2021-2027 nájdete na: https://sk.plsk.eu/,

www.cestoudreva.ruzomberok.sk

#Interreg, #InterregPLSK, #PolskaSlowacja, #PolskoSlovensko, #EÚ, #EuropeanCommission

Vydal: Mesto Ružomberok, Námestie A. Hlinku 1, Ružomberok 034 01
Text: Mesto Ružomberok, Úrad mesta Visla
Foto: Mesto Ružomberok, archív Úradu mesta Visla
Web: www.ruzomberok.sk
E-mail: info@ruzomberok.sk

Grafické spracovanie: FatraMedia, s.r.o.
Tlač: FatraMedia, s.r.o.
Miesto a rok vydania: Ružomberok, 2025
Všetky práva vyhradené
Bezplatná publikácia
ISBN 978-80-570-7330-7

Cestou dreva – Príbeh spoločnej obnovy a rozvoja slovensko-poľského pohraničia, drevenej architektúry a prírodného dedičstva

Projekt s názvom Cestou dreva (PLSK.03.01-IP.01-0004/23) predstavuje prelomový krok v spolupráci mesta Ružomberok a gminy Visla prvý a zároveň jedinečný. Už jeho samotný názov evokuje putovanie krajinou, kde je drevo nielen stavebným materiálom, ale aj symbolom hlbokých tradícií, prírodného bohatstva a jedinečnej identity regiónov. Partnerstvo vzniklo v atmosfére vzájomnej dôvery a postupného spoznávania potrieb aj možností oboch strán – od priateľských kontaktov, cez zdieľanie skúseností až po spoločný podpis Dohody o partnerskej spolupráci 1. júna 2023, ktorá vytvorila pevný základ pre systematickú spoluprácu. Projekt bol schválený Monitorovacím výborom programu Interreg Poľsko – Slovensko 2021-2027 dňa 19. júna 2024, čo potvrdilo pripravenosť partnerov prevziať zodpovednosť za rozvoj v oblasti udržateľného turizmu a ochrany dedičstva na oboch stranách hranice.

Regióny plné hodnôt a výziev

Ružomberok a Visla sú zrastené s horským prostredím, s krajinou, kde sa spája krása prírody s dynamikou rozvoja cestovného ruchu. Obe oblasti majú význam nielen na úrovni národných turistických trás, ale dlhodobo patria medzi vyhľadávané miesta medzinárodného záujmu. Turistika tu nie je len zdrojom ekonomického rastu, ale aj spôsobom života, pričom miestni obyvatelia sú hrdí na bohatstvo prírodných zdrojov, historickú architektúru, pestré kultúrne tradície i na svoju pohostinnosť. Práve preto sa na oboch stranách hranice kladú na rozvoj cestovného ruchu vysoké požiadavky – návštevníci očakávajú kvalitné služby, zachovanú prírodu, komfortnú infraštruktúru, ale aj autenticitu, zážitky a možnosť spoznávať jedinečné hodnoty regiónu. K tomu sa pridáva potreba ochrany krehkého ekosystému, zodpovedného manažovania množstva prílivu návštevníkov a vytvárania podmienok, aby prírodné i kultúrne bohatstvo zostalo živé a udržateľné aj pre budúce generácie.

Projekt Cestou dreva je odpoveďou na tieto výzvy. Odráža spoločný záujem Ružomberka aj Visly nielen udržať a zveľaďovať to, čo už majú, ale aj spoločne rozvíjať nové formy turizmu, podporovať miestnych aktérov, prehlbovať cezhraničné kontakty a ponúkať návštevníkom to najlepšie,

čo môže slovenský a poľský región ponúknuť.

Spoločná vízia a ciele projektu

Kľúčovým cieľom projektu je zvýšiť atraktivitu a využiteľnosť kultúrneho, prírodného a historického potenciálu oboch lokalít s dôrazom na udržateľný rozvoj, moderné manažovanie a trvalo udržateľné zužitkovanie atraktívnych a jedinečných lokalít. Spoločné snaženie smeruje k vytvoreniu silnej cezhraničnej destinácie, ktorá bude ponúkať nielen nové zážitky, ale aj originálne produkty cestovného ruchu. Popri ochrane a propagácii pamiatok drevenej architektúry sa osobitná pozornosť venuje aj rozvoju kreatívneho priemyslu, vzdelávaniu, podpore ľudského potenciálu a začleňovaniu nových inovatívnych foriem prezentácie regiónu. Projektom jeho aktéri dosiahnú, aby bol výsledok adresovaný všetkým vekovým a spoločenským skupinám, od mladých cez rodiny s deťmi až po seniorov, domáce komunity, odborníkov aj zvedavých turistov zo Slovenska, Poľska a ďalších krajín.

Medzi konkrétne zámery projektu patrí rozšírenie a zatraktívnenie ponuky v oblasti udržateľného cestovného ruchu, zlepšenie dostupnosti pamiatok a prírodných zaujímavostí, posilnenie spolupráce a výmeny medzi subjektmi pôsobiacimi v regióne, podpora vzdelávania, zvyšovanie kvalifikácie zamestnancov v službách, či výstavba a modernizácia infraštruktúry priateľskej k životnému prostrediu. Tieto ambície sú rozpracované v niekoľkých hlavných oblastiach – od investícií do priestorov, cez tvorbu spoločných propagačných nástrojov vo forme nielen tejto publikácie, ale i webovej platformy či mobilnej aplikácie, až po spoločné vzdelávacie a kultúrne aktivity.

Rozsiahle investície a infraštruktúra s dôrazom na udržateľnosť

Celkový rozpočet projektu predstavuje sumu 712 602,85 €, z čoho 575 315,50 € je financovaných z fondov Európskej únie (Európsky fond regionálneho rozvoja), a ďalšie zdroje poskytli samotní partneri aj štátny rozpočet Slovenskej republiky. Rozpočet hlavného partnera, mesta Ružomberok predstavuje sumu 303 433,66 € (z toho 24 274,72 € vlastné zdroje, 36 412,03 € príspevok zo štátneho rozpočtu SR), zatiaľ čo gmina Visla ako projektový partner využíva sumu 409 169,19 € (81 833,85 € z vlastných zdrojov).

Pre projekt podstatnými sú investície do zlepšenia turistickej infraštruktúry, ktoré majú priamy vplyv na kvalitu života domácich obyva-

teľov i návštevníkov. V Ružomberku, presnejšie v jeho historickej časti Vlkolínec, zapísanej v UNESCO, bola takmer 90-tisícová investícia určená na výmenu a doplnenie mobiliára a imobiliára, modernizáciu osvetlenia, inštaláciu nových lavičiek, cyklostojanov, smetných košov, vitrín a informačných systémov, ako aj spevnenie povrchov a zlepšenie prístupových ciest. Tieto zásahy nie sú len estetickým vylepšením – znamenajú skutočné zvýšenie dostupnosti, bezpečnosti a komfortu pre všetkých, ktorí lokalitu navštívia.

Podobný efekt má aj rozsiahla investícia na poľskej strane – takmer 240 000 € smerovalo do výstavby viac ako jednokilometrového chodníka pre peších a cyklistov v malebnej Čiernej doline (časť Visly - Czarne), ktorý je vybavený moderným mobiliárom, mostom cez rieku Malá Visla a novými priepustmi, aby bola trasa bezpečná a komfortná za akéhokoľvek počasia. Investície boli realizované v období od apríla do decembra.

Kultúrne, vzdelávacie a komunitné aktivity – spájanie ľudí a tradícií

Projekt Cestou dreva nepredstavuje len investície do materiálneho prostredia, ale aj investície do rozvoja komunít a posilnenia ľudského kapitálu. Práve ľudia a ich vzťahy sú základom skutočného úspechu – a preto medzi najvýraznejšie aktivity patrili trojdňové letné festivaly „Vy u nás, my u Vás“, ktoré oživili nielen Ružomberok a Vlkolínec (v máji a júni 2025), ale aj Vislu (v auguste 2025).

Festivaly poskytli priestor pre prezentáciu tradičných remesiel, tvorivých dielní pre deti a mládež, ukážky ľudovej hudby, tanca, výtvarného umenia a kulinárskych špecialít oboch regiónov. V rámci festivalov sa konali plenéry rezbárov a výtvarníkov, besedy, komentované prehliadky turistických chodníkov a spoločné programy, v ktorých vystupovali súbory a jednotlivci z oboch miest. Tieto podujatia prehlbovali nielen cezhraničnú výmenu skúseností, ale aj porozumenie, rešpekt a tvorivú energiu medzi generáciami.

Nemenej dôležité boli aj študijné pobyty pre zamestnancov pôsobiacich v sektore cestovného ruchu, kreatívnom priemysle či kultúrnom turizme. Dva trojdňové pobyty v Ružomberku a Visle (v marci a októbri 2025) umožnili päťdesiatim účastníkom zoznámiť sa s dobrou praxou, získavať nové poznatky, naväzovať spoluprácu a rozvíjať inovatívne prístupy k práci s návštevníkmi aj miestnymi komunitami. Takéto formáty vzdelávania sú základom trvalého zvyšovania kvality služieb a zaručujú, že projekt bude mať dlhodobý

vplyv aj po jeho ukončení.

Vyvrcholením a dôstojným uzavretím projektu je záverečná konferencia, s termínom na jar v roku 2026 v Ružomberku. Jej cieľom je nielen predstaviť verejnosti, médiám a partnerom výsledky a skúsenosti, ale aj načrtnúť nové možnosti spolupráce, inšpirovať ďalšie mestá a regióny a potvrdiť, že zmysluplné cezhraničné projekty môžu naozaj meniť realitu v prospech všetkých zúčastnených.

Moderné technológie, prepojenie tradície a budúcnosti

Medzi najviditeľnejšie propagačné a prezentačné výstupy projektu patrí dvojjazyčná mobilná aplikácia, ktorá slúži ako sprievodca po turistických atrakciách a expozíciách, ponúka mapy, plánovanie trás podľa preferencií návštevníkov, fotografie a množstvo ďalších interaktívnych funkcií. Spoločná webová platforma a tlačené propagačné materiály dopĺňajú digitálnu komunikáciu a zabezpečujú, že každý – bez ohľadu na to, či preferuje moderné technológie alebo tradičné zdroje informácií – si nájde cestu k objavovaniu regiónov.

Všetky tieto nástroje sú výsledkom spoločnej práce odborníkov z oboch miest a prispievajú k lepšej propagácii, zrozumiteľnosti a dostupnosti unikátnych hodnôt územia dolného Liptova a cieszyńského okresu.

Moderný prístup k rozvoju je v projekte Cestou dreva vždy spojený s rešpektom k tradíciám – v centre pozornosti sú lokálne komunity, ochrana prírody, začleňovanie mladých i starších, vytváranie bezpečného a prívetivého prostredia pre návštevníkov aj domácich. Nejde len o investície do infraštruktúry, ale aj o podporu tvorivosti, spolupatričnosti a zodpovednosti za spoločný rozvoj.

Trvalý význam pre región

Výsledkom „Cesty dreva“ je nielen kvalitnejšia infraštruktúra, lepšie služby a vyššia kvalifikácia pracovníkov, ale aj posilnenie vzťahov medzi Slovenskom a Poľskom, nový impulz pre miestnych podnikateľov a neprehliadnuteľná propagácia regiónu na národnej aj medzinárodnej úrovni. Dlhodobý vplyv projektu sa bude prejavovať v raste návštevnosti, kvalitnejšom živote obyvateľov, podpore sociálnych inovácií, lepšom začleňovaní komunít aj v ochrane prírodného a kultúrneho dedičstva.

Ružomberok

Ružomberok leží v srdci Liptova, medzi Veľkou Fatrou a Chočskými vrchmi, kde sa spája história s prírodou. Mesto je známe bohatou kultúrnou tradíciou, galériami aj pestrým spoločenským životom. Skutočnou pýchou je Vlkolínec – unikátna drevená obec UNESCO. Zaujme aj secesné centrum, Kostol sv. Ondreja či vyhliadková Kalvária. Neďaleko sa nachádza Malinô Brdo s lanovkou, zjazdovkami a cyklotrasami, obľúbený aquapark Bešeňová i vodná nádrž Liptovská Mara. Ružomberok láka folklórnymi slávnosťami, cyklistikou i pohostinnosťou. Vďaka projektom ako „Cestou dreva“ Ružomberok ponúka stále viac zážitkov v duchu tradície aj moderného turizmu.

Visla

Visla je srdcom poľských Beskýd, obklopená lesmi a horskými lúkami. Je známa ako prameň najdlhšej poľskej rieky či rodisko skokana Adama Małysza. Mesto očarí drevenou architektúrou, štýlovými rekreačnými objektami, regionálnym múzeom či evanjelickým kostolom. Ponúka množstvo turistických trás, cyklotrás, moderné lyžiarske strediská aj aquapark, amfiteáter, v lete festivaly, jarmoky a ďalšie atrakcie. Okolie láka na výstupy na Baraniu horu, Stožek, relax pri Czerniańskom jazere či výlet úzkorozchodnou železničkou. Projekt „Cestou dreva“ vo Visle rozvíja nové festivaly, modernú infraštruktúru a cezhraničné zážitky v krásnom prostredí Beskýd.

LOKALITY EXPOZÍCIE PAMIATKY

LOKALIZACJE EKSPOZYCJE ZABYTKI

Po stopách histórie Śladami historii 7

Vlkolínec Vlkolínec 7

Zvonica vo Vlkolínci Dzwonnica we wsi Vlkolínec 8

Drevená rumpálová studňa vo Vlkolínci 9
Drewniana kołowrotowa studnia w Vlkolíncu

Roľnícky dom a dvor vo Vlkolínci Dom rolnika i zagroda w Vlkolíncu 11

Havránok – keltské dedičstvo dreva a remesla 12
Hawranek – celtyckie dziedzictwo drewna i rzemiosła

Kultúrna turistika Turystyka kulturowa 14

Kostol Všetkých svätých v Ludrovej – perla stredovekého Liptova 14
Kościół pw. Wszystkich Świętych w Ludrovej – perła średniowiecznego Liptowa

Rozhľadňa na Meandroch Lúžňanky 15
Wieża widokowa przy meandrach Lúžňanki

Čutkovská dolina – príroda, tradícia a drevo v harmónii 17
Dolina Czutkowska – harmonia przyrody, tradycji i drewna

Za športom Dla sportowców 19

Stanica Zápalkáreň – brána do Cyklokorytničky a histórie železnice 19
Stacja Zápalkáreň – brama do Cyklokorytnički i historii kolei

Cyklopoint RUŽOMBEROK.BIKE 21

Bike Park 22

ŚLADAMI HISTORII

Vlkolínec

Zaledwie kilka minut od centrum Rużomberka leży wyjątkowa górska osada Vlkolínec, w której czas wydaje się stać w miejscu. Chaty zrębowe z ciosanych bali, z typowymi dachami krytymi gontem i kolorowymi farbami wapiennymi, są wyjątkowym przykładem tradycyjnej architektury regionu Liptowa. W pierwotnym środowisku pod Wielką Fatrą do dziś zachowała się struktura osady bezrolnych chłopów, pasterzy i drwali.

Dzięki zachowaniu unikatowej oryginalnej architektury Vlkolínec uzyskał status rezerwatu architektury ludowej, a w 1993 roku został wpisany na listę światowego dziedzictwa UNESCO. Dzisiaj można tu znaleźć nie tylko autentyczną architekturę, lecz także wystawy, wydarzenia artystyczne i stałych mieszkańców,

PO STOPÁCH HISTÓRIE

Vlkolínec 1

Len pár minút od centra Ružomberka sa nachádza unikátna horská osada Vlkolínec, kde akoby zastal

čas. Zrubové domčeky z otesaných kmeňov, s typickými šindľovými strechami a farebnými vápennými nátermi, sú výnimočným príkladom tradičnej liptovskej architektúry. V pôvodnom prostredí pod Veľkou Fatrou sa dodnes zachovala štruktúra osady želiarov, pastierov a drevorubačov.

Vlkolínec si vďaka jedinečnému zachovaniu pôvodnej architektúry vyslúžil štatút pamiatkovej

rezervácie ľudovej architektúry a v roku 1993 bol zapísaný do Zoznamu svetového dedičstva UNESCO.

Dnes tu nájdete nielen autentickú architektúru, ale aj expozície, umelecké podujatia a trvalých obyvateľov, ktorí tomuto miestu dodávajú dušu. Prechádzka touto malebnou osadou je návratom do minulosti a zároveň bránou do čistej prírody Veľkej Fatry.

Zvonica vo Vlkolínci 2

Uprostred malebného Vlkolínca stojí drevená zvonica, najstaršia stavba v osade a jedna z jej ikonic-

którzy nadają temu miejscu duszę. Spacer po tej malowniczej osadzie to powrót do przeszłości, a jednocześnie brama do czystej przyrody Wielkiej Fatry.

Dzwonnica we wsi Vlkolínec

W środku malowniczej osady Vlkolínec stoi drewniana dzwonnica, najstarszy obiekt w osadzie i jedna z jej najważniejszych budowli. Zbudowana w 1770 roku na kamiennej podmurówce, wznosi się na ponad siedem metrów. Jej zrębowa konstrukcja przechodzi w smukłą wieżę o dwuspadowym krytym gontem dachu, zwieńczoną drewnianym krzyżem. W dawnych czasach służyła do ostrzegania przed pożarami, zapowiadania nabożeństw, informowania o śmierci, a także do wskazywania godziny – dzwoniono trzy razy dziennie: rano, w południe i wieczorem. Obecnie dzwon jest

sterowany automatycznie, ale dzwonnica zachowała swoje historyczne znaczenie i wizualny czar. Jest narodowym zabytkiem kultury i symbolem umiejętności tradycyjnych cieśli. Jej unikatowość wynika nie tylko z architektury, ale także z faktu, że pomimo budowy nowego kościoła w 1875 roku, w przeciwieństwie do wielu innych, nie została zburzona. Dzwonnica pozostaje więc żywą pamiątką przeszłości, częścią dziedzictwa UNESCO i nieodłącznym elementem kolorytu tej wyjątkowej liptowskiej osady.

Drewniana kołowrotowa studnia w Vlkolíncu

W samym sercu historycznej osady Vlkolínec znajduje się fascynująca drewniana studnia z kołowrotem zbudowana w 1860 roku – romantyczny świadek codziennego życia. Wraz z kamienną

kých dominánt. Postavená v roku 1770 na kamennej podmurovke, siaha do výšky vyše siedmich metrov. Jej zrubová konštrukcia prechádza do štíhlej veže s ihlanovou šindľovou strechou, zakončenou dreveným krížom. V minulosti oznamovala požiare, bohoslužby, úmrtia aj čas – zvonilo sa trikrát

denne, ráno, na obed a večer. Dnes zvon rozoznieva automatika, no zvonica si zachovala svoj historický význam i vizuálne čaro. Je národnou kultúrnou pamiatkou a symbolom zručnosti tradičných tesárov. Jej jedinečnosť spočíva nielen v architektúre, ale aj v tom, že napriek výstavbe nového kostola v roku 1875, nebola – na rozdiel od mnohých iných – zbúraná. Zvonica tak ostáva živou pripomienkou minulosti, súčasťou dedičstva UNESCO a neodmysliteľnou súčasťou koloritu tejto výnimočnej liptovskej osady.

3

Drevená rumpálová studňa vo Vlkolínci

V srdci historickej osady Vlkolínec stojí fascinujúca drevená rumpálová studňa z roku 1860. So svojim 12 metrov hlbokým kamenným lágrom bola kedysi jediným zdrojom pitnej vody pre všetkých obyvateľov Vlkolínca a stále pripomína, aký dôležitý

bol prístup k čistej vode, pre túto odolnú drevenú osadu.

Studňa je vystavaná na robustnej kamennej podmurovke, ktorá stabilizuje terén, zo všetkých strán je obitá drevenými doskami a prekrývaná sedlovou strechou potiahnutou šindľom – verná tradícii liptovskej ľudovej architektúry. Detailné prevedenie zdôrazňuje technickú zručnosť miestnych tesárov a ich schopnosť vytvárať funkčné a esteticky pôsobivé stavby, ktoré ladia s okolitou prírodou.

Studňa stála uprostred osady – centrálne, aby k nej mali pohodlný prístup všetci obyvatelia a zároveň chránila vzácnu vodu pred nečistotami. Dnes je súčasťou Vlkolínca ako autentický svedok minulosti, pripomínajúci každodenný rytmus života a úzke prepojenie ľudí s prírodou. Navštíviť ju znamená zastaviť sa pri objekte,

obudową o głębokości 12 m była niegdyś jedynym źródłem wody pitnej dla całej społeczności i nadal przypomina, jak ważny był dostęp do czystej wody dla tej wytrzymałej drewnianej osady.

Szyb zbudowany jest na solidnym kamiennym podłożu, które stabilizuje teren, a ze wszystkich stron obity jest drewnianymi deskami i przykryty dwuspadowym dachem krytym gontem – zgodnie z tradycjami ludowej architektury regionu Liptowa. Staranne wykończenie świadczy o umiejętnościach technicznych miejscowych cieśli oraz o ich umiejętności tworzenia funkcjonalnych i estetycznych budowli, które harmonizują z otaczającą przyrodą.

Studnia znajdowała się w samym środku osady – w centralnym miejscu, dzięki czemu wszyscy mieszkańcy mieli do niej łatwy dostęp – a jednocześnie chroniła cenną wodę przed zanieczysz-

czeniami. Dziś jest to część Vlkolínca, która milcząco przypomina o więzi wspólnoty z naturą i o praktycznym pięknie tradycji. Zwiedzanie tego miejsca to zatrzymanie się przy obiekcie, który był dla Vlkolínca tym, czym serce dla ciała, a jednocześnie ważnym wizualnym i historycznym elementem tej drewnianej osady.

Dom rolnika i zagroda w Vlkolíncu

W wiosce Vlkolínec, będącej narodowym zabytkiem kultury i rezerwatem UNESCO, znajduje się autentyczna ekspozycja domu rolnika z zagrodą, stanowiąca symbol tradycyjnego życia liptowskiego regionu. Zrębowa chata z trzema pomieszczeniami (sień, spiżarnia, izba) została zbudowana w 1886 r. Cały obiekt jest częścią Muzeum Liptowskiego w Rużomberku i został on udostępniony zwiedzającym w 1991 r.

Dom stoi na kamiennej podmurówce, co

ktorý bol pre Vlkolínec tým, čím je srdce pre telo, a zároveň dôležitým vizuálnym aj historickým prvkom tejto drevenej osady.

Roľnícky dom a dvor vo Vlkolínci 4

Vo Vlkolínci, národnej kultúrnej pamiatke a pamiatkovej rezervácii UNESCO, stojí autentická expozícia roľníckeho domu s hospodárskym dvorom. Tento objav možno nazvať srdcom tradičného liptovského života. Ide o zrubový dom s trojpriestorovým uspo-

riadaním (pitvor, komora, izba) postavený v roku 1886, so zachovaným pôvodným zariadením interiéru. Celý objekt je súčasťou Liptovského múzea v Ružomberku a sprístupnený od roku 1991.

Dom stojí na kamennej podmurovke, ktorá vyrovnáva horský terén a chráni drevenú konštrukciu pred vlhkosťou. Exteriér je charakteristický pastelovým hlineno-vápenným náterom, sedlovou šindľovou strechou i komínmi, ktoré symbolizujú spojenie jednoduchosti a remeselnej zručnosti húževnatých tesárov

Roľnícky dom s dvorom ponúka návštevníkom živý pohľad do minulosti: súčasťou expozície

sú staré lavice, kuchynský riad, dobové predmety a ukážka spôsobov bývania. Prechádzka týmto objektom je akoby cestou do života pôvodných obyvateľov Vlkolínca – komunity, ktorú definovala príroda, remeslo a spolupatričnosť.

Tento roľnícky dvor je nielen artefaktom ľudovej architektúry, ale aj symbolom odolnosti a tradície, ktorá robí Vlkolínec jedinečným miestom pre návštevníkov aj budúce generácie.

Za domom stojí stodola a maštaľ – hospodárske budovy, ktoré spolu tvoria tradičný roľnícky dvor. Tieto stavby ilustrujú každodenný vidiecky život, kde sa pásli domáce zvieratá, uskladňovalo seno a pestovali plodiny, čo dokazujú zachované pôvodné materiály aj techniky spracovania dreva.

Havránok – keltské dedičstvo dreva a remesla 5

Na návrší nad hladinou Liptovskej Mary sa rozprestiera Havránok – prvý slovenský archeologický park pod holým nebom a expozícia Liptovského múzea v Ružomberku. Ide o výnimočné miesto, kde sa stretáva história, archeológia a krása dreva.

Návštevník tu vstupuje do sveta keltského hra-

pozwala wyrównać górzysty teren i chroni drewnianą konstrukcję przed wilgocią. Wygląd zewnętrzny charakteryzuje się pastelową farbą, dwuspadowym dachem pokrytym gontem oraz kominami, które symbolizują połączenie prostoty i umiejętności rzemieślniczych cieśli.

Dom rolnika z zagrodą pozwala spojrzeć w przeszłość – część ekspozycji stanowią bowiem stare ławy, naczynia kuchenne, przedmioty z epoki oraz prezentacja stylu życia.

To nie tylko zabytek architektury ludowej, ale także symbol wytrwałości i tradycji.

Za domem znajduje się stodoła i stajnia – budynki gospodarcze, które są ilustracją codziennego życia na wsi, gdzie hodowano zwierzęta domowe, przechowywano siano i uprawiano rośliny, co potwierdzają zachowane oryginalne materiały i techniki obróbki drewna.

Hawranek – celtyckie dziedzictwo drewna i rzemiosła

Na wzgórzu nad zbiornikiem Liptowska Mara rozciąga się Hawranek – pierwszy słowacki park archeologiczny pod gołym niebem i ekspozycja Muzeum Liptowskiego w Rużomberku. To miejsce, w którym spotykają się historia, archeologia i piękno drewna.

Zwiedzający wkraczają tu do świata celtyckiego grodziska z późnej epoki żelaza (300–100 p.n.e.). Drewniane domy, palisady, piec ceramiczny, święte kolumny i drewniana wieża strażnicza wiernie przedstawiają techniki i materiały używane przez Celtów – zwłaszcza drewno, glinę i kamień.

Wyjątkowa jest także średniowieczna twierdza z XI–XV wieku, dokumentująca ciągłość drewnianego budownictwa. W sezonie Hawranek ożywa zaś pokazami celtyckich rytuałów, rzemiosła i szermierki, a drewno ponownie staje się symbolem historii i kultury Liptowa.

diska z mladšej doby železnej (300–100 pred n. l.), ktoré obýval kmeň Kotínov. Zrekonštruované drevozemné obydlia, palisády, keramická pec, posvätné stĺporadia či drevená strážna veža verne zobrazujú techniky a materiály, ktoré Kelti využívali – najmä drevo, hlinu a kameň.

Výnimočný je aj stredoveký hrádok z 11.–15. storočia, ktorý dokumentuje kontinuitu drevenej architektúry v regióne. Havránok nie je len miestom poznania. Počas sezóny ožíva keltskými rituálmi, remeslami a šermom, pričom drevo tu znova získava svoj význam. Havránok je tak miestom, kde sa spája história a remeslo do jedinečného zážitku z Liptova.

KULTÚRNA TURISTIKA

Kostol Všetkých svätých v Ludrovej – perla stredovekého Liptova 6

V dedinke Ludrová – Kút, neďaleko Ružomberka, stojí najstarší kostol na Liptove – Kostol Všetkých svätých. Postavený v poslednej tretine 13. storočia v ranogotickom štýle je vzácnym svedkom duchovnej i umeleckej histórie regiónu. Objekt v sebe ukrýva jedinečný interiér s gotickými nástennými maľbami zo 14. a 15. storočia. Výnimočný je predovšetkým christologický cyklus s 34 výjavmi zo života Krista, namaľovaný okolo roku 1420. Významnou súčasťou interiéru sú aj pôvodné drevené prvky – od trámových konštrukcií až po remeselne spracovaný mobiliár, ktoré dotvárajú autentickú stredovekú atmosféru. Kostol je obohnaný renesančným múrom a klasicistickou bránou. Dnes slúži ako expozícia Liptovského múzea a patrí medzi najvýznamnejšie sakrálne pamiatky Slovenska. Drevo, kameň a história sa tu snúbia do nadčasového odkazu viery a krásy.

TURYSTYKA KULTUROWA

Kościół pw. Wszystkich Świętych w Ludrovej – perła średniowiecznego Liptowa

W osadzie Ludrová – Kút, niedaleko Rużomberka, stoi najstarszy kościół na Liptowie – Kościół Wszystkich Świętych. Zbudowany w ostatniej tercji XIII wieku w stylu wczesnogotyckim jest cennym świadkiem duchowej i artystycznej historii regionu. Obiekt kryje w sobie wyjątkowe wnętrze z gotyckimi malowidłami ściennymi z XIV i XV wieku. Wyjątkowy jest przede wszystkim cykl chrystologiczny z 34 scenami z życia Chrystusa, namalowany około 1420 roku. Ważną częścią wnętrza są również oryginalne elementy drewniane – od konstrukcji belkowej po ręcznie wykonane elementy wyposażenia, które dopełniają oryginalną średniowieczną atmosferę. Kościół otoczony jest

renesansowym murem i klasycystyczną bramą. Obecnie pełni funkcję ekspozycji Muzeum Liptowskiego i należy do najważniejszych zabytków sakralnych Słowacji. Drewno, kamień i historia tworzą tu ponadczasową spuściznę wiary i piękna.

Wieża widokowa przy meandrach Lúžňanki

Wieża widokowa przy meandrach potoku Lúžňanka, położona w podgórskiej miejscowości Liptovská Lúžna, stanowi wyjątkowy przykład połączenia architektury drewnianej i dziedzictwa przyrodniczego. Została zbudowana w latach 2020–2021, aby umożliwić zwiedzającym podziwianie zabytku przyrody – meandrów potoku Lúžňanka. Drewniana konstrukcja wieży widokowej o wysokości około 5 metrów pozwala zwiedzającym uzyskać lepszy widok na kręte zakręty potoku i okolicę.

Rozhľadňa na Meandroch Lúžňanky 7

Rozhľadňa na Meandroch Lúžňanky, situovaná v podhorskej obci Liptovská Lúžna, predstavuje unikátny príklad spojenia drevenej architektúry a prírodného dedičstva. Postavená bola v rokoch 2020–2021 s cieľom sprístupniť návštevníkom pohľad na prírodnú pamiatku – meandre potoka Lúžňanka. Drevená konštrukcia rozhľadne s výškou približne 5 metrov umožňuje návštevníkom získať lepší prehľad o kľukatých zákrutách potoka a okolitej krajine.

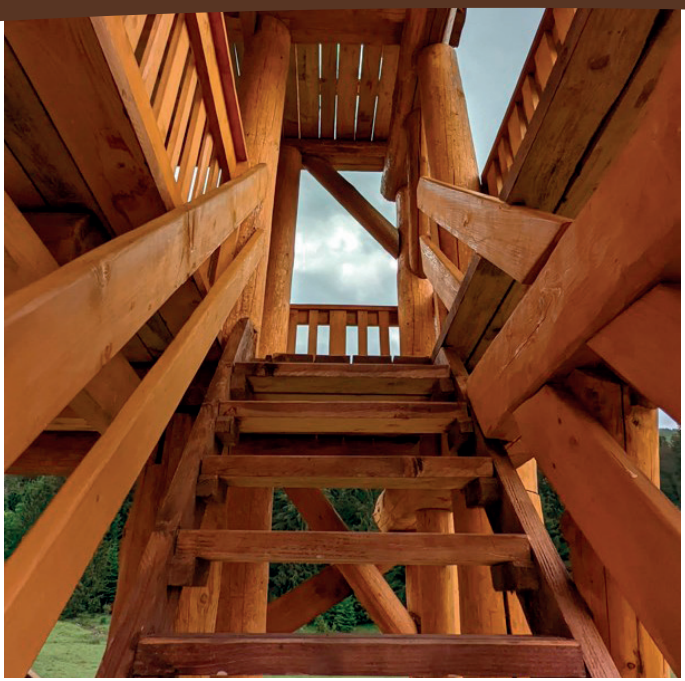

Výstavba rozhľadne bola realizovaná s podporou miestnych organizácií a občanov, ktorí poskytli materiál a prácu. Samotná výstavba prebiehala prevažne dobrovoľníckou formou, pričom členovia miestneho turistického oddielu odpracovali počas dvoch rokov viac ako 900 hodín.

Drevená rozhľadňa na Meandroch Lúžňanky je nielen architektonickým prvkom, ale aj symbolom spolupráce komunity a úcty k prírode. Jej výstavba

Budowa wieży widokowej została zrealizowana przy wsparciu lokalnych organizacji i mieszkańców, którzy zapewnili materiały i pracę. Prace budowlane były w przeważającej mierze wykonywane przez wolontariuszy, a członkowie lokalnego klubu turystycznego przepracowali w ciągu dwóch lat ponad 900 godzin.

Drewniana wieża widokowa przy meandrach Lúžňanki jest nie tylko obiektem architektonicznym, ale także symbolem współpracy społeczności lokalnej i przejawem szacunku dla przyrody. Jej budowa i usytuowanie podkreślają znaczenie drewna w tradycyjnej architekturze Liptowa oraz jego związek ze środowiskiem naturalnym.

Dostęp do wieży widokowej dla zwiedzających zapewnia utwardzona droga polna, a wejście na platformę widokową jest możliwe z dwóch stron po stromych drewnianych

stopniach. Z wieży rozciąga się wyjątkowy widok na meandry potoku i okoliczne łąki, co sprawia, że wycieczka ta jest niezapomnianym przeżyciem dla miłośników przyrody i architektury drewnianej.

Dolina Czutkowska

Zaledwie kilka minut od centrum Rużomberka znajduje się Dolina Czutkowska – malowniczy klejnot przyrody Liptowa. Otoczona gęstymi lasami i przeplatana krystalicznie czystym Czutkowskim potokiem, oferuje niezapomniane wrażenia dla osób w każdym wieku. Ścieżka przyrodnicza „Znane-Nieznane" prowadzi wzdłuż wodospadów, wąwozów i formacji skalnych, z drewnianymi mostami, ławkami i tablicami informacyjnymi dla zwiedzających. Punktem kulminacyjnym szlaku jest 24-metrowy Jeleni Wodospad, drugi co do wysokości wodospad w Wielkiej Fatrze, który zmienia się w zależności od pory roku i nadaje dolina umiestnenie podčiarkuje význam dreva v tradičnej liptovskej architektúre a jeho prepojenie s prírodným prostredím.

Pre návštevníkov je rozhľadňa prístupná po spevnenej poľnej ceste, pričom výstup na vyhliadkovú plošinu je možný po dvoch strmších drevených schodiskách. Z rozhľadne sa naskytá jedinečný pohľad na meandre potoka a okolité lúky, čo robí tento výlet nezabudnuteľným zážitkom pre milovníkov prírody a drevenej architektúry.

Čutkovská dolina – príroda, tradícia a drevo v harmónii 8

Len pár minút od centra Ružomberka sa rozprestiera Čutkovská dolina – malebný prírodný klenot Liptova. Obklopená hustými lesmi a pretkaná krištáľovo čistým Čutkovským potokom, ponúka nezabudnuteľné zážitky pre všetky vekové kategórie. Náučný chodník „Známa – neznáma" vedie popri vodopádoch, tiesňavách a skalných útvaroch, pričom návštevníkov sprevádzajú drevené mostíky, lavičky a informačné tabule. Vrcholom trasy je Jelení vodopád vysoký 24 metrov, druhý najvyšší vodopád vo Veľkej Fatre, ktorý sa mení počas ročných

období a dodáva doline neopakovateľné kúzlo. Pre rodiny s deťmi je tu obľúbený zábavný park Obrovo a možnosti oddychu či rybolovu pri miestnej nádrži. Dolina zároveň nesie odkaz liptovskej drevenej architektúry – drevo ako tradičný stavebný materiál formovalo nielen stavby, ale aj kultúrnu identitu regiónu. Čutkovo tak spája prírodnú krásu s historickým dedičstvom, čím vytvára výnimočné miesto oddychu i inšpirácie.

nie niepowtarzalny czar. Na rodziny z dziećmi czeka popularny park rozrywki „Obrovo” oraz możliwość relaksu i wędkowania nad miejscowym zalewem. Dolina jest też miejscem dziedzictwa liptowskiej architektury drewnianej – drewno jako tradycyjny materiał budowlany ukształtowało nie tylko budynki, lecz także tożsamość kulturową regionu. Dolina Czutkowska łączy tym samym naturalne piękno z dziedzictwem historycznym, tworząc wyjątkowe miejsce relaksu i inspiracji.

DLA SPORTOWCÓW

Stacja Zápalkáreň – brama do Cyklokorytnički i historii kolei

Stacja Zápalkáreň w Rużomberku jest punktem początkowym 23-kilometrowej tematycznej trasy rowerowej „Cyklokorytnička”, która biegnie wzdłuż linii dawnej kolejki wąskotorowej do miejscowości Korytnica. Oferuje niepowtarzalne widoki na liptowskie krajobrazy i historyczną architekturę transportu kolejowego.

W sezonie letnim na stacji działa wypożyczalnia rowerów i e-rowerów, punkty gastronomiczne i centrum informacyjne. Zabytkowa kolejka motorowa, Pociąg Korytko, kursuje między centrum a stacją Zápalkáreň, ułatwiając wyjazd i podróż powrotną.

Okolica jest idealnym miejscem na relaks – można tu znaleźć miejsca na ognisko, bufet z kawą i piwem, regularne

ZA ŠPORTOM

Stanica Zápalkáreň – brána do Cyklokorytničky a histórie železnice 9

Stanica Zápalkáreň v Ružomberku je štartovacím bodom 23-kilometrovej tematickej cyklotrasy Cyklokorytnička, ktorá vedie po traťovej osi bývalej úzkorozchodnej železnice do Korytnice. Ponúka unikátny pohľad na prírodu Liptova a historickú architektúru železničnej dopravy.

Počas letnej sezóny je stanica v prevádzke s požičovňou bicyklov a elektrobicyklov, občerstvením a infocentrom. Historický motorák Vlak Korýtko premáva medzi centrom a Zápalkárňou, uľahčuje výlet a spätnú jazdu späť.

Okolie je ideálne na oddych – nájdete tu ohniská, bufet s kávou a pivom, pravidelné cyklorafajky a spoločné jazdy do Korytnice, ktoré vytvárajú živú komunitnú atmosféru.

Stanica Zápalkáreň spája históriu železničnej dopravy s moderným cykloturistickým ruchom, je ideálnym začiatkom na objavovanie Liptova na dvoch kolesách.

Drevo ako hlavný náklad

Úzkorozchodná železnica z Ružomberka do Korytnice (tzv. „Korytnička“), postavená v roku 1908, bola primárne určená na prepravu dreva z okolitých lesov na hlavnú pílu a do papierní v Ružomberku, tým sa nahradilo nákladné vozové dopravovanie či plavenie dreva po rieke Revúca.

Prevádzka vlaku zabezpečovala dopravu dreva aj v nasledujúcich desaťročiach, až do zrušenia trate v roku 1974.

śniadania dla rowerzystów i wspólne przejażdżki do Korytnicy, co tworzy żywą atmosferę wspólnoty.

Stacja Zápalkáreň łączy historię kolei z nowoczesną turystyką rowerową i jest idealnym miejscem do zwiedzania Liptowa na dwóch kołach.

Drewno jako główny ładunek

Kolej wąskotorowa z Rużomberka do Korytnicy (tzw. „Korytnička”), zbudowana w 1908 roku, była przeznaczona przede wszystkim do transportu drewna z okolicznych lasów do głównego tartaku i papierni w Rużomberku – zastępując w ten sposób transport wagonami towarowymi lub spławianie drewna rzeką Revúcą.

Jej funkcjonowanie pozwoliło na transport drewna przez następne dziesięciolecia, aż do zamknięcia linii w 1974 roku.

Bike Park

Bike Park Malinô Brdo położony jest w samym sercu Hrabovskiej doliny, zaledwie 1 km od centrum Rużomberka, z możliwością dojazdu 8-miejscową kolejką linową. Oferuje ponad 10 tras zjazdowych o różnym stopniu trudności – od tras rodzinnych po pełne adrenaliny trasy zjazdowe z nawrotami, skoczniami i drewnianymi mostami. Najbardziej znane trasy to „Monster dog" i „Bidasken", które obejmują przeszkody zarówno naturalne, jak i stworzone sztucznie.

Przy dolnej stacji wyciągu znajduje się wypożyczalnia rowerów górskich, skuterów i wózków górskich wraz z serwisem. Miejsce na przekąski, jak i elementy gry w kawiarni i w chacie są wykonane z drewna, umiejętnie wkomponowane w krajobraz.

Poza adrenaliną związaną z jazdą na rowerach, Hrabovo oferuje również pływanie łódką po jeziorze, zjazd na

Bike Park 10

Bike park Malinô Brdo na Malinom Brde, sa nachádza v srdci Hrabovskej doliny, len 1 km od centra Ružomberka. Prepravu v ňom zabezpečuje lanovka pre osem osôb. Bike park poskytuje viac ako 10 zjazdových tratí rôznej obtiažnosti – od rodinných až po adrenalínové downhill trasy s klopenými zákrutami, skokmi a drevenými mostíkmi. Najznámejšie trate sú „Monster dog" a „Bidasken", ktoré ponúkajú prírodné aj umelé výzvy.

Pri dolnej stanici lanovky je požičovňa horských bicyklov, kolobežiek a horských kár, vrátane servisu. Občerstviť sa môžete v lanovkovom bufete a horskej

chate s drevenými prvkami iteriéru.

Okrem adrenalínu na bicykloch ponúka Hrabovo aj člnkovanie na jazere, zipline, Tarzaniu a Minifarmu Sidorovo s náučnými programami. Trasa Malinô Brdo – Vlkolínec – Čutkovo ponúka krásne výhľady na Liptovskú kotlinu.

Bike park Malinô Brdo je ideálnou kombináciou prírody a športových atrakcií, podporenou citlivou drevenou architektúrou a dostupnými službami pre rodiny aj nadšencov.

Cyklopoint RUŽOMBEROK.BIKE 11

Cyklopoint RUŽOMBEROK.BIKE v Čutkovskej doline, na druhej strane potoka, oproti parkovisku, ponúka na zapožičanie horské aj elektro bicykle, e-kolobežky, nabíjanie batérií, servis, umývanie bicyklov, bezpečné úložisko batožiny, WC a sprchu. K dispozícii je aj príslušenstvo ako detské sedačky, vozík či piknikové batohy.

Toto miesto je začiatočným bodom pre rodinné výlety a je srdcom cyklosložieb v regióne. Poplatky z požičania podporujú činnosť združenia Ružomberok.bike. Počas servisovania môžu návštevníci

tyrolce, Tarzanię i Minifarmę Sidorovo z programami edukacyjnymi. Trasa Malinô Brdo – Vlkolínec – Čutkovo oferuje piękne widoki na Kotlinę Liptowską.

Bike Park Malinô Brdo to idealne połączenie atrakcji przyrodniczych i sportowych, uzupełnione o drewnianą architekturę i usługi przeznaczone dla rodzin i entuzjastów.

Cyklopoint RUŻOMBEROK.BIKE

Cyklopoint Rużomberok.BIKE w Dolinie Czutkowskiej, po drugiej stronie potoku naprzeciwko parkingu Obrovo, oferuje rowery górskie, trekkingowe i elektryczne, hulajnogi elektryczne, ładowanie akumulatorów, serwis, mycie rowerów, bezpieczne przechowywanie, toalety i możliwość skorzystania z prysznica. Dostępne są również akcesoria, takie jak foteliki dziecięce, wózki i plecaki piknikowe.

Miejsce to jest punktem startowym rodzin-

nych wycieczek i sercem usług rowerowych w regionie. Opłaty za wypożyczenie wspierają działalność stowarzyszenia Rużomberk.BIKE. Podczas serwisu odwiedzający mogą zrelaksować się w sąsiedniej Kolibie u Dobrego Pasterza lub poszaleć w Obrovie – drewnianym parku z elementami zabaw.

Zimą Cyklopoint udostępnia górską saunę z drewnianymi wnętrzami oraz ochłodę w strumieniu lub śniegu. Latem organizuje szkołę jazdy Enduro, prowadzi zajęcia z edukacji rowerowej i programy ekologiczne skupiające się na zrównoważonym rozwoju i regionie.

Cyklopoint łączy tradycyjne drewno – w saunie, na mostach lub w parku – z nowoczesną architekturą, dopełniając ogólne wrażenia estetyczne i funkcjonalne płynące z odwiedzin Doliny Czutkowskiej.

relaxovať v susednej Kolibe u Dobrého pastiera alebo sa vyblázniť v Obrove – drevenom parku s hernými prvkami.

V zime Cyklopoint sprístupňuje horskú saunu s drevenými interiérmi a ochladzovaním sa v potoku alebo snehu. V lete organizuje Školu enduro jazdenia, cyklovýchovu a environmentálne programy, zamerané na udržateľnosť a región.

Cyklopoint kombinuje tradičné drevo, v saune, mostíkoch či parku – s modernou architektúrou, čo dotvára celkový estetický a funkčný zážitok Čutkovskej doliny.

Ružomberok